

پروفیسور زہتابی

حیات و یار ادیبیلگی

پروفیسور دوکتور زہتابی اثرلرینین نشر ائی

Professor Zehtabi

Həyat və Yaradıcılığı

Prof. Dr. Zehtabi Əsərlərinin nəşr evi

Shabestarli@yahoo.com

اۆلکەمیزین، بۆیوک عالیم، شاعیر، ادیباتچی و تاریخچیلریندن، اوندولماز و دونیا شۆهرتلی شخصیتلریندن بیرید، مرحوم پروفیسور زہتابیدیر کی، آذربایجان و هابئله چوخلو تورک دیلی خالقلار ایچینده تانیلمیش بۆیوک علملردندیر.

دوکتور زہتابی، شئیخ محمود شېستري و میرزا علی معزون دۇغما یوردو اولان شېستري چای کوچەسینده 1302- جی ایلده آذرایینین 22-سینده، دونیا گۆز آچمیشدیر. 1309-جی ایل شېستري یئنی آچیلماش دؤلت مدرسەسینده، ایلک تحصیلینی باشلاییر. سونرا تبریزده فردوسی مدرسەسینده اوخیوب، 1320-جی ایلده تبریز دانیسراسینا داخیل اولور. اورانی بیتیردیکن سونرا، رشديه و ادب اورتا مکتبلرینده موعلیم اولور.

او، هر زمان یوکسک تحصیل آماغا و داها دوغروسو بیر عالیم اولوب، خالقمیزا و میلتیمیزه دایاق اولماسی اوچون یول آختاریردی. زہتابی هله 18 یاشلاریندا ایکن (1320-جی ایل) حاجی میرزا علی شېستري نین تشبوتو ایله آنا دیلینده یاییلان آذربایجان قزتینده، مقاله و شعرلر یازیردی. 1324-ده آنا دیلیمیزده یازیب، اوخوماق ایمکانلاری یارانديغي اوچون زہتابی اوز شعر و مقالەلرینی آنا دیلیمیزده داها دا موگمل و قودرتلی یازماغا باشلامیشدیر.

اونون او دؤورده-کی یازدیغي شاه اثرلریندن بیرید، ده، 1325-جی ایل آذرین 26- سیندا، پهلوي رژیمی طرفیندن تورکجه کیتابلارین یانديريلماسی موناسیبتی- ایله یازدیغي (سن اوسان، منده بویام) شعری اولموشدور.

بو شعرده اولان درین دویغو و آنا دیلینه محبت اونون باریز خصوصیتلریندندیر. ایندی ده بو شعر چوخلارینین دیل ازبریدير. بو شعرین سادهجه بیر بنیتینده:

سو دئییدیر منه اولده آنام، آب کی یوخ -

یوخو اؤیرتدی اوشاقلیقدا منه، خواب کی یوخ-

مینلرجه مقاله و شعرلرین سؤزو واردیر. بو شعر هر اوخویانی فیکره دالديرير و اونو دریندن اوزونه قايتارماغا چاغیریر.

دوكتور زهتابي 1325-جي ايل آذرین 21-یندن سونرا داها گیزلي یاشاماغا مجبور قالیر. لاکین بیر ایلدن چوخ بو دوررما دوام انتدیره بیلیمهیر. یوکسک تحصیل آماق اونون هر زامان فیکرینی مشغول اندیر.

او دؤورده بیر چوخ گنجلر سووتلر اولکەسینی، آزاد بیر اولکە بیلیم، اورایا گنتمگه جان آتیردیلار. زهتابي دا، اوز آرزیسینا چاتماق و هابئله آنادیلینده یوکسک تحصیل آماق اوچون، دوغما یوردونو ترک اندیر، لاکین او باکی دانیشگاهینا دگیل، سیبری دوستاقخاناسینا گؤندریلیر. اوچ ایل هئج گوناھي اولمادان سیبریده قالیر. اوردا عاغلینا گلیمیلر، باشینا گلیر. «شاهین زنجیرده» منظومەسینده بئله یازیر:

آزاد دوغولان اینسانا قانداال نه گرکدیر؟

قانداالاری قیرمیشلارا زیندان نه دئمکدیر؟

دونیا نملرین وار ؟

افسانه‌لرین وار ؟

بیچاره بشر اولچویه گلمز کدرین وار

قانلار تۆکرک قانداالی قیردین آیاغیندان

قانداالاری بیغدین و قاییردین ینکه زیندان!

داییم باشین اوستونده گزیر غم و فلاکت.

بیر گون سنی زنجیرله‌دی سولطان

بیر گون ده «آزادلیق و عدالت!!

نهایت اوچ ایلدن سونرا، زهتابي سیبری دوستاقخاناسیندان بوراخیلیب، دوشنبه شهرینه سورگون اندیلیر.

اورادا آذربایجاندا (تبریزده) آلدیغی بوتون تحصیلات مدرکلری یوخ اولدوغو اوچون تیکرار دیپلم آماغا مجبور قالیر و نهایت باکییا یول آچیب، آذربایجان اونیورسیتەسینده آذربایجان تورکجه‌سی و عرب دیلینده دوکتورا آلیر و همان اونیورسیتەده عرب دیلی اؤیرتمنی اولور. او ایستر اؤیرنجی‌لیک ایللرینده، ایستر سەده اونیورسیتەنی بتیردیکدن سونراکی بوتون اثرلرینده، آنا دیلیمیزی تانییب و تانیتمدیر ماغا چالیشیر، خالقیمیزین کئچمیش تاریخ و ادبیاتیندان صؤحبت آچیر، اوخویانلارین ماراغینی اؤز آنا دیللرینه آرتیریب، اونلاردا اؤز کیملیگینه باغلیلیق یارادیر. او اینانیردی کی، هر اولکەنین سعادتی یانلیز اؤز الی ایلە و اؤز گوجو ایلە یارانمالیدیر و بئله یازیردی:

گونشین دیارینا گنت، گز دولان

قلبینی ایسیندیر گوندن آلودان

اودون یاندرماغین، یاخماغین اؤیرن

لاکین خام خیال‌دیر، اگر دوشونسن،

گونشله فیتیلی آپاریم هدیه

تاریخ گۆستر مه میش بیر بنله توحفه

هر خالقین سعادت گونشین آنجاق

او خلقین اؤزوندن گرک آراماق

او، بوتون یاشاییشیندا دندگی سۆزلره صادیق قالمیش و بوتون وارلیغینی اؤز خالقینین یولوندا قویموشدور. او هئچ بیر زامان شخصی حیاتینا پای ایبرمامیشدیر. او بوتون فلاکتلره دؤزمگی خالقین سعادتین اوچون بیلیب و بنله یازیر:

وئریب سعادت، آلمیشام فلاکتی من

بوتون جهاندا دگیشم اینان بو حالتی من

سئویمه دردیمه قوودوم چیخاندا یوردومدان

قایمیدان ایت تگ اؤزوم عیش و ایستیراحتی من

وطن پرستلیگیمده عینادلی بیر یاهییام

کی بیر دقیقه دگیشم یوواملا جنتی من

ز هتایینین وطنینه بنله درین باغللیغی، اونی چوخ چتین و آغیر شراییطه قاتلانیب، دایناماسینا سبب اولوردو. سیبری دوستاقلاریندان، تاجیکیستان سورگونوندن، و بیر داها بو تایدیکی حبسیندن باش اوجا چیخماسی، بو

ایدیعا یا بیر ثبوتدور. او انله همین آغیر شراییطده بیر چوخ شاه اثرلرینین ایلک اتودونو حاضر لامیش، باشی اییلان کیمی اونلاری قلمه آلمیشدیر.

دوکتور ز هتایی معاصیر تاریخیمیزده ایلک دفعه اولراق، 1971- جی ایلهده خاریجده یاشایان زامان "موترقی ایران تورکلرینین روشنفکرلر جمعیتی"نی، یارادیب و بیرلیک آدیندا آیلیق تورکجه و فارسجا درگی نشر ائتدیرمیشدیر.

بو جمعیت سونرالار 1973-دن 1978-ه-دک بیر چوخ دگرلی مجله و کیتابلار چاپ ائتدیرمیشدیر. او جوملهدن: 5 جیلدلیک ارك مجلهسی، باغبان ائل اوغلو (شعر کیتابی)، 12 شهر یور کیتابی نین یینی چاپی، پروانه نین سرگودشتی ، بختی یاتمیش و چوخلو مقاله آنا دیلیمیزده یازیب و خاریجده کی آذربایجانلیلارین علاقەسینی اؤز دوغما یوردلاری و دیلرینه داها دا مؤحکملنمگینه چالیشمیشدیر.

دوکتور ز هتایی خاریجده اولان زامان، بیرینجی دفعه اولراق آنا دیلیمیزده «ایران تورکلرینین صرفی» کیتابینی یازیب، چاپ اتمیشدیر، بو کیتاب اینقیلابدان سونرا دا دوکتورون ان یاخین دوستلاریندان اولان حؤرمتلی علی خالطآبادینین تشبؤثو ایله، معاصیر ادبی آذری دیلینین صرفی (سس-صرف) آدی -ایله چاپ اولوب، یاییلمیشدیر.

پروفیسور زھتابي اينفيلادان سونرا 1360-جي ايلده تبريز دانيشگاهيندا تورک ديل و ادبياتي اوستادي اولموش و يوزلرجه اويرنجي يئتميشدير. او دؤوروده بيرينجي دفعه اولراق 20 صحيفهدن عيبارت اولان «آنا ديلميزي نئجه يازاق» اثريني، 3000 سايبدا رشديه ياييني واسيطهسيله چاپ ائتديرميشدير.

بو قيسا اثرده ديلميزين اساس – سس قانونلاري ، آهنگ قانونو آچيقلانميشدير كي، اليغامي زي دوزگون يازيب، اوخوماغيندا يازيچي لارميزا بير اولگو اولوب، سونرالار كنچيريلن اورتوقرافي سمينارلاريندا اوندان بول – بول فايدالانميشلار.

دوكتور زھتابي اينفيلادان سونرا تبريز راديو و تلويزيونوندا آنا ديلميزده آذربايجان توركجهسي وئرليشرينه كادر يئتميشدير ، «برون مرزي» خبرلرين آذربايجان توركجهسيني ايداره ائدنلري، واقتيله اونون شاگيردلري اولموشلار.

پروفیسور زھتابي ان دگرلي تدقيقي اثرلريندن بير ي ده ايكي جيلديك «ايران توركلري نين اسكي تاريخي» ايري جملي كيتابيدير. بو كيتاب اوزرينده 12 ايل چالشميشدير. بو شاه اثرلر بو گونه كي مي ، اوچ دفعه چاپ اولوب و يايينلانميشدير.

همين كيتابلار ايستر اولكه ايچي، ايستر اولكه خاريجينده ياشايان آذربايجانلي وياخود تورك ديل، ادبيات و تاريخي ايله ماراقلانان عالimler ايچينده، اوزونه بويوك يئر اچميشدير. آلماندا برلين دانيشگاهي نين توركولوق اوستادي بو تاريخ كيتابي حاقيندا (Prof.Dr. Barbara Kellner- Haikale) پروفیسور دوكتور باربارا كلنر هايكله

بنله يازير :

پروفیسور زھتابي نين بو كيتابي ايري جملي و علمي اثر اولدوغو حالدا، اسكي زامانلاردان بري ايران – توران دؤورون ديل و ادبياتيندان تاثير آلميش علمي و دولغون آناليز ايله يازيلان بير اثردير.

بو اثر اوزون مودتلر علمي بحثلري اورتايا چيخاريب و بويوك آرکائولوق، فيلولوقلاري فيكره دالديريب- كي اوز كنچميش تاريخلريني، موكل حالدا موطاليعه و تدقيق ائتسينلر....

علم دونياس ي پروفیسور زھتابي ني بشريته خيذمت ائتمكه، بير ايلهام قايناغي كي مي، تانيير و اونون اونودولماز و ابدي شخصيتي- نين خاطيره- سيني هر زامان عزيزله يه جكدير.

پروفیسور زھتابي مو عاصير تاريخمizde تبريز شهرينده ، چوخلو آذربايجان سئور دوستلاري ايله «آذربايجان مدنيت اوجاي» ني قوردولار. او اوزو نئجه ايللر بويو آرد ي- آراسي كسيلمدهن بو اوجاين ايجلاسلاريندا ايشتيراك ائديب، خالقميزين ادبيات و كنچميش تاريخيني تانيتديرميشدير. بو اوجاق ايندي ده دوكتورون قوردوغو اساسدا دوام ائدير.

تأسفلر اولسون كي ، بو بويوك عاليم و تاريخچيميز ، گوزله نيلمدهن اوز دوغما يوردو اولان شبيستر شهرينده 1378-جي ايل دي آي نين بيرينده هميشه ليك اولراق دونياسيني دگيشدي و بوتون آذربايجان خالقيني و هابنله ايران توركلريني كدرلنديري.

بو دا هي شخصيتي يئني دن تانيماق اوچون زھتابي شوناسلار لازيمدير كي ، اوئون بوتون اثرلريني اينجليميب، داها آرتيق و داها دوزگون تانيتديرسينلار.

بو بويوك عاليمين يوزلرجه اثرلريني چاپ ائتديريب، خالقميزا تقدیم ائتمك اوچون ، پروفیسورون ان ياخين قوهوملاري طرفيندن «دوكتور زھتابي اثرلرين نين نشر ائوي» (بنیاد پروفیسور زھتابي) يارانميشدير. و اوزونه بير ميلي وظيفه بيلرك پروفیسورون اثرلريني بير – بير ي نين آردينجا چاپ ائتمكه-دير.

نشر اولونان كيتابلارين ليستي:

ايران توركلري نين اسكي تاريخي بيرينجي جيلد (ايکينجي و اوچونجو چاپ)

شاهين زنجيرده (شعر مجموعهسي)

ديل و ادبيات ايسلاما قدر

علي آقا واحددن خاطيرلريم

تتليم خان شاعيرين حيات و ياراديجيلىغي

چاپا حاضير اولان اثرلر:

شيخ محمد خيابانى

آذري توركجهسي نين نحوي

ملك محمد ناغيلي

سارا و محمد (نوماييشنامه)

دوكتور زهتابي نين شعرلري (1357-1325)

شبيستر – دوكتور زهتابي اثرلرينين نشر ائوي

(بنیاد پروفیسور زهتابي)

<http://www.kitablar.com>

<http://www.kitablar.org/>